

Agrupació fotogràfica de Catalunya

Carrer Duc de la Victòria, 14, pral.

BARCELONA

Any XI - Núm. 115

Maig 1935

No es permet reproduir o traduir cap treball publicat en aquest Butlletí sense esmentar el seu origen i el nom del seu autor

En Joan Fontanillas és mort!

Ha mort l'amic Fontanillas, després de llarga malaltia soferta amb resignació exemplar. Malgrat la gravetat que de bell entuvi revestí la infecció gripal que el va allunyar de la seva tasca, i d'ésser pessimistes les impressions recollides pels companys que sovint el visitàvem, però, l'esperança de poder tornar a veure entre nosaltres el que sempre havia estat excellent company i zelós tesorero de nostra Entitat. No ha estat així i dintre casa nostra, ningú més que nosaltres, que vivíem de continu amb ell i el trobàvem sempre disposat a prestar el seu desinteressat concurs a qualsevol iniciativa que calgués prendre a profit de l'Agrupació, sabem la pèrdua irreparable que per a la nostra Entitat representa la desaparició de l'estimat amic.

Pel seu natural bondadós i per la seva senzillesa es feia estimar de tothom. Estiguin segurs llurs familiars i molt especialment la seva bondadosa senyora, de què prenen una gran part en el dol que experimenten i que el record del procedir de l'inolvidable amic serà sempre viu entre nosaltres.

El III Saló Internacional d'Art Fotogràfic de Barcelona

Tenim la satisfacció d'anunciar als nostres companys socis que el III Saló Internacional d'Art Fotogràfic ha estat un èxit magnífic pel que es refereix a l'aportació aconseguida. El total de trameses ha assolit el nombre de 287, o sigui 114 més que el seu anterior, i el d'obres de 1.500 aproximadament, contra 885 el de 1933.

El Jurat Qualificador, constituït pels senyors Ramon Batlles, Josep Masana, Antoni Parera, Miquel Renom i Benvingut Rius, ha examinat totes les proves presentades, les quals han sofert dues seleccions. El resultat ha estat el de deixar 440 proves admeses, el que representa menys d'un 33 % de les rebudes. La selecció, doncs, ha estat rigurosa, a fi d'enriquir amb una qualitat depurada la vàlua total del Saló. A més, al prestigi de Barcelona correspon procedir amb l'esperit fixe amb el millorament artístic dels nostres mitjans fotogràfics, desproveït de qualsevulga altre consideració. No cal dir com remerciem des d'aquestes ratlles l'esforç i la difícil tasca portada a terme pels senyors del Jurat, l'encert dels quals restarà ben palesat quan el Saló sigui inaugurat.

Ni la data de l'obertura ni el lloc podem dir-ho en tancar aquesta edició. No obstant, tots els socis rebran un avís particular i per a poder assistir a l'acte inaugural caldrà proveir-se de la corresponent invitació a Secretaria.

I res més per ara que recomanar a tots els nostres amics continuïn llur tasca de propaganda entre llurs coneixences, preparant l'ambient perquè l'èxit que no dubtem ha d'assolir, tingui les gran proporcions que li pertoquen.

EL CONSELL DIRECTIU

De qualques xifres relatives als Salons de Fotografia

Hom ha parlat sovint del criteri que s'ha de seguir en la selecció d'obres per al Saló Internacional: uns, defensen la tolerància, altres, el rigorisme. Ja és sabut que tots els extrems són dolents; però, pel que ens diu en aquest article el seu autor, veurem el perill que s'albira en ésser massa condescendent. En efecte, el desig de contentar tothom pot arribar a fer perdre l'interès que un Saló on l'admissió sigui presidida pel bon gust artístic sense cap mena de consideració d'altre caire, comporta, especialment a aquells que per llur capacitat tècnica i llur inspiració palesada de continu, tant contribueixen a enriquir les aportacions de cada nació.—Nota de la R.

Durant els sis anys darrers el nombre de Salons de Fotografia ha augmentat considerablement. En nombre de 40 en 1929, llur efectiu assoleix la xifra de 53 en 1930, de 47 en 1931, de 51 en 1932, de 66 en 1933 i de 71 en 1934. Aquest darrer total és inferior a la realitat, car l'estadística que li concerneix ha estat calculada des del primer de juliol de l'any anterior fins al 30 de juny del 1934.

Per a les 71 exposicions internacionals de l'any darrer, el nombre de proves exposades assoleix la xifra fantàstica de 22.651. No obstant no ens deixem impressionar per la seva eloqüència i recordem-nos que les mateixes proves d'un mateix autor passen almenys per cinc o sis Salons diferents en el curs del mateix any. Diem almenys i ens quedem per baix de la veritat. Per a l'any 1934 l'efectiu total d'expositors és de 3.797, dels quals 2.420 no han fet més que una sola tramesa, mentre que 1.377 han tramès llurs mateixes proves a Los Angeles, Londres, París, Melbourne, Cap, Saragossa, etc.

Donem-ne qualques exemples. Sobre els 382 artistes originaris d'Estats Units, el senyor F. Fraprie, de Boston, ha tingut 61 proves admeses, el que representa una contribució personal a una quinzena de Salons. El senyor M. Thorek de Xicago, amb 55, ha hagut de prendre part a tretze manifestacions internacionals. El senyor Eduard Alenius, de Jamaica, amb 41 proves admeses, ha exposat en deu certàmens diferents.

A Anglaterra, dels 288 artistes originaris d'aquest país, el senyor A. Keighley ha exposat 10 vegades durant el curs de l'any, i deté, amb aquesta xifra, el record de l'Imperi Britànic.

A França, amb 90 expositors nacionals, el senyor Fauvarque-Omez de Roubaix i Michel de Troyes, detenten el record de tres Salons cadascun.

...Schroeder i Reinhold Wilking, amb quatre trames-
ses cadascun.

Poden treure's conclusions ben curioses de la confrontació dels 71 catàlegs de les exposicions del 1934. Ells permeten de bell antuvi constatar que països molt *fotogràfics* com Alemanya per exemple, exposen molt poc a l'estranger: 37 nacionals solament per al conjunt del món. La seva contribució exterior més important d'aquest any ha estat la tramesa al Saló de París. La Rússia soviètica no ha participat a cap Saló: ella compta, no obstant, amb més d'un miler de fotògrafs remarcables. Pel contrari, Itàlia i Iugoeslàvia veuen créixer llur aportació exterior des de fa cinc anys. Si ens anem a les individualitats, resulta molt curiós el remarcar que certs artistes de notorietat mundial no exposen o ho fan molt poc als Salons Internacionals. D'aquest nombre és el senyor Edward Steichen (EE. UU.), la primacia artística del qual no és posada en dubte per ningú. Steichen fou un dels més brillants protagonistes del moviment dirigit pel Foto-Club de París abans de la guerra; als Estats Units és el capdavanter de tot moviment artístic modern; sa darrera obra està constituïda pel tiratge i muntatge del cèlebre mural del Roxy Theatre de Nova York en 1933. D'aquest nombre encara: M. F. J. Martimer, del qual hom ha admirat a París el darrer hivern la magnífica presentació particular, i que no exposa més que al Saló de Londres (3 proves aquest any). D'aquest nombre encara el senyor R. Demachy.

D'aquest breu estudi i de les xifres que ell comporta resulta que els Salons Internacionals augmenten molt ràpidament en quantitat. Es a l'ensem un bé i un mal. Un bé: perquè mercè a ells la difusió de l'art fotogràfic es fa d'una faïso molt més ample i assoleix ara una quantitat de medis dels quals el nivell mitjà tenia necessitat d'ésser proveït. Un mal: el fet que donada la invasió general de proves fetes en sèrie, prenen un aspecte uniforme sota el qual l'originalitat es troba ofegada. L'acumulació damunt el planeta de manifestacions del mateix ordre en el curs del sol trimestre agost-setembre-octubre augmenta encara aquesta tendència a la uniformitat. De fet, les exposicions dites "One man show", on un sol artista dóna per mitjà d'un centenar de proves la mida del seu talent i del seu saber comencen ha sobrepujar en interès a aquestes exposicions collectives de cadència massa tançada. Si una reglamentació o una limitació no intervé en llur exuberància, és de témer que les grans primeres figures de l'art fotogràfic no acabin per desinteressar-se'n. Hem anotat més amunt els símptomes precursors.

(De la *Revue Francaise de Photographie et Cinematographie*.)

Viratge de diapositius amb matèries colorants

per Eduard Delgado

Els inconvenients que presenta el clàsic mètode de viratge per mitjà dels ferrocianurs, són: l'escassetat de tonalitats a escollir, un cert reforçament de la imatge i, finalment, una pèrdua de la qualitat més estimada en les diapositives, la transparència.

La pràctica d'aquest procediment comprèn dues operacions: el mordentatge y el tenyit.

El mordentatge té per objecte fixar damunt la imatge, una substància, anomenada per això, mordent, capaç de combinar-se amb el colorant, determinant la precipitació d'una laca.

Malgrat que l'analogia amb l'art del tintorer és gran, sembla que existeixen en realitat certes diferències amb el procés de tenyir de les fibres tèxtils i alguns investigadors, Bullok entre ells, relacionen els fenòmens que ocorren en la sina de la imatge d'argent en ésser tenyida per mitjà dels mordents amb la mútua acció de partícules coloidals posseint càrregues elèctriques de diferent signe. Hom ha estudiat l'efecte mordentador de diverses substàncies i hom ha arribat a la conclusió que el sulfocianur de coure i d'argent és un dels millors mordents per als colorants bàsics. La recepta pràctica és deduga a Christiansen.

Fórmula de Christiansen per al mordentatge núm. 1:

Aigua fins a	1.000 c. c.
Sulfat de coure	40 grs.
Citrat neutre de sodi	60 grs.
Acid acètic cristallitzable	20 grs.
Sulfocianur d'amoni	20 grs.

El sulfocianur d'amoni es dissoldrà prèviament amb 200 c. c. d'aigua i hom l'afegirà a la solució dels restants productes, en 800 c. c. del mateix líquid.

El mecanisme químic pot explicar-se així: es forma sulfocianur cúpric, que és soluble en el citrat alcali. Aquest cos (citrat de sodi) no intervé més que pel seu poder solvent del sulfocianur cúpric i per tant, no s'esgota a mida que el bany es va fent vell. Aquest, per altra banda, no pot conservar-se molt temps; ràpidament s'enterboleix i va perdent la seva activitat.

El professor Namias proposa per a evitar-ho, reduir a la meitat, la dosi de sulfat de coure, amb la qual cosa la conservació queda assegurada durant alguns mesos. La solució pot seguir-se, usant, mentre apareixi tenyida del verd característic de les sals de coure;

si s'esgrogueix molt, serà suficient afegir 5 grams de sulfat de coure i 10 grams de sulfocianur d'amoni, per litre. Finalment, recomana aquest eminent fotoquímic, en raó de l'economia, substituir amb el producte comercial anomenat àcid piro-lenyós, l'àcid acètic glacial.

Fórmula del professor Namias per al mordentatge núm. 2:

Aigua: quantitat suficient per a	1.000 c. c.
Sulfat de coure	20 grs.
Citrat neutre de sodi	60 grs.
Àcid piro lenyós	40 c. c.
Sulfocianur d'amoni	20 grs.

Per a extremar encara més el factor econòmic, pot utilitzar-se el sulfocianur d'amoni comercial, les impureses del qual no són perjudicials, per bé que comuniquen una forta coloració roja que no deurà preocupar-nos.

La diapositiva que hom deu virar s'introdueix en un dels anteriors bany, romanent en ell, sotmesa la cuveta a una contínua agitació, fins que la imatge es presenti completament blanquejada. Seguirà un rentat en aigua corrent o renovada, durant varis minuts, fins a assolir la decoloració de les parts transparents. Hom la submergirà tot seguit en:

Solució de Bisulfit de sosa líquid, al 1 % núm. 3:

Aigua: quantitat per a fer	1.000 c. c.
Bisulfit de sosa líquid	10 c. c.

I finalment es rentarà amb aigua per espai de 10 minuts.

Una breu explicació de la reacció química és la següent: l'argent que formava la imatge primitiva s'ha transformat en sulfocianur d'argent, que es dissol, en sa major part, en l'excés de sulfocianur alcali que conté el bany. Ensenms al sulfocianur cúpric és reduït a sulfocianur cuprós, blanc, insoluble en els citrats alcalins, pel qual es diposita damunt la imatge. Aquesta, una volta mordentada, es compon, doncs, d'una petita part de sulfocianur d'argent i la resta de sulfocianur cuprós, que són els cosos que actuen com a mordents.

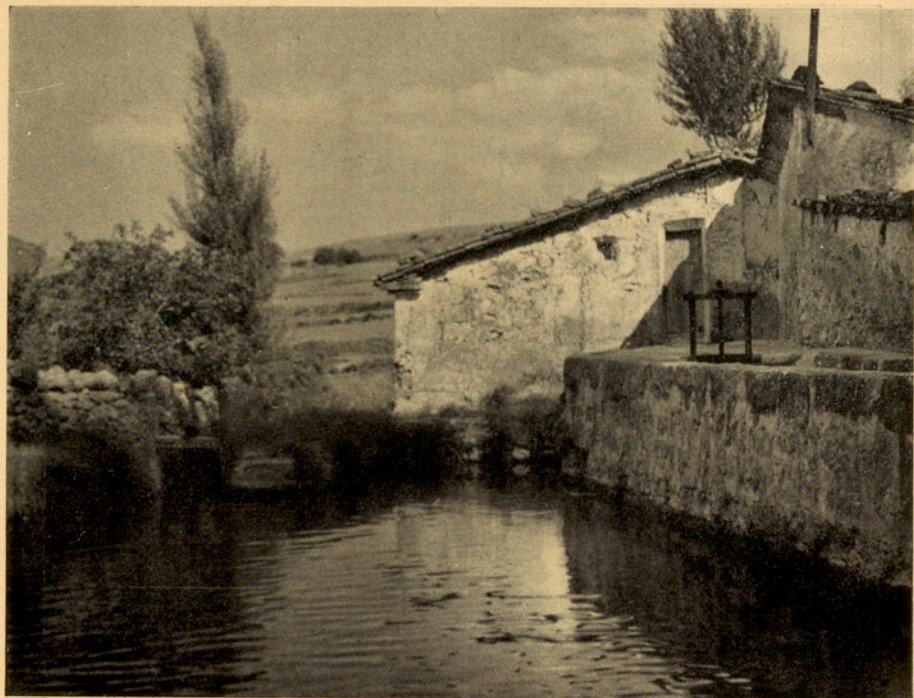
Una vegada la diapositiva mordentada, hom deu procedir al seu tenyit. No és necessari proveir-se de molts colorants, seran suficients les tres solucions fundamentals que hom detalla: Solució vermella:

Aigua	200 c. c.
Rhodamina	2 grs.
Àcid acètic glacial	2 c. c.

XI Concurs Anyal
Pigmentaris 2.ª Categoria
(De la col·lecció premiada amb medalla de bronze)
Soci-autor: Joan Peix

AGRUPACIO FOTOGRAFICA
DE CATALUNYA

XI Concurs Anyal
Bromurs 2.ª Categoria
(De la col·lecció premiada amb medalla de bronze)
Soci-autor: Enric Aznar

AGRUPACIO FOTOGRAFICA
DE CATALUNYA

XI Concurs Anyal
Categoria d'Honor
(De la col·lecció presentada per J. Plá Janini)

AGRUPACIO FOTOGRAFICA
DE CATALUNYA

XI Concurs Anyal

Bromurs 2.ª Categoria

(De la col·lecció premiada amb medalla d'argent)

Soci-autor: Alfons Foradada

AGRUPACIO FOTOGRAFICA
DE CATALUNYA

Solució groga:

Aigua	200 c .c.
Thioflavina	2 grs.
Acid acètic glacial	2 c. c.

Solució blava:

Aigua	200 c .c.
Blau de metilèn	2 grs.
Acid acètic glacial	2 c. c.

Amb aquestes tres solucions mares podrem obtenir diverses tonalitats barrejant-les entre si. Malgrat que poden variar-se les proporcions a gust de l'operador, donarem com a guia les corresponents a les tints més corrents:

Tonalitats	Solució vermella	Solució groga	Solució blava
Blau violat	1 part		1 part
Roig violat	4 »		3 »
Vert		3 parts	1 »
Grog taronja	1 »	5 »	
Roig taronja	2 »	2 »	
Sanguina	1 »	1 »	
Sèpia	6 »	6 »	1 »

També es podria donar als positus la tonalitat desitjada submergint-los successivament en els banys de tintura mare corresponent; però, recomanem sobre tots el mètode indicat com a més perfet i de més fàcil execució.

Un problema es presenta ara: l'elecció de la tinta més adequada al subjecte que tractem de virar. A continuació van alguns consells a propòsit de diversos assumptes.

Sèpia: Convé per a efectes de sol, muntanya, roques, monuments, retrats i escenes de gènere.

Blau i blau violeta: Marines, efectes de lluna i neu.

Grog oscur: Alguns efectes de tardor.

Sanguina: Retrats, escenes de gènere, efectes d'il·luminació.

Verd: Alguns efectes d'aigua, verdor, boscos.

Taronjat i violeta vermellós: Capvespres.

No és precís insistir ací sobre el fet de què és impossible donar regles absolutes: la millor orientació se la dictarà en cada cas a l'aficionat el seu bon gust artístic.

Les diapositives romandran en el bany de tenyir fins que assoleixin la tonalitat cercada. Una vegada obtinguda es rentaran, afegint-hi uns centímetres cúbics d'àcid a fi de decolorar perfectament els blancs. I, finalment, es procurarà assecat uniformement les plaques tenyides, doncs el contrari determinaria irregularitats en la coloració.

Aquesta és la senzilla tècnica d'aquest mètode de viratge que proporcionarà segurament al que l'asagi completa satisfacció.

Compensació dels efectes de la variació de temperatura per mitjà de la concentració del revelador

per J. Amat Ribatallada

Tot aficionat en la pràctica del revelat, sap que la millor temperatura del desenrotllament d'aquest s'efectua en els 18° C. o sigui entre 15° i 20° C. Ara bé, si per qualsevol motiu no és possible poder equilibrar aquesta temperatura (ja sigui refredant o escalfant, segons sigui la diferència de temperatura en més o menys) ens veiem obligats a compensar l'efecte que produiria el revelador de composició normal.

¿I com s'efectua aquesta compensació? De la següent manera: Nosaltres sabem que quan un bany revelador actua a una temperatura més elevada dels 18° C., el bany normal actua més ràpidament. Per contrarestar aquest efecte, no tenim altre remei que diluir-lo; i al contrari, quan el bany està per sota de la temperatura del màxim rendiment, actua molt feblement i, per tant, ens veiem obligats a operar amb un bany més concentrat. ¿I en quina proporció? Això ho podem obtenir segons el gràfic de relació de temperatura i temps de revelatge segons la seva concentració que inserim a continuació.

Si el bany és d'una composició de Metol-Hidroquinona de les següents característiques:

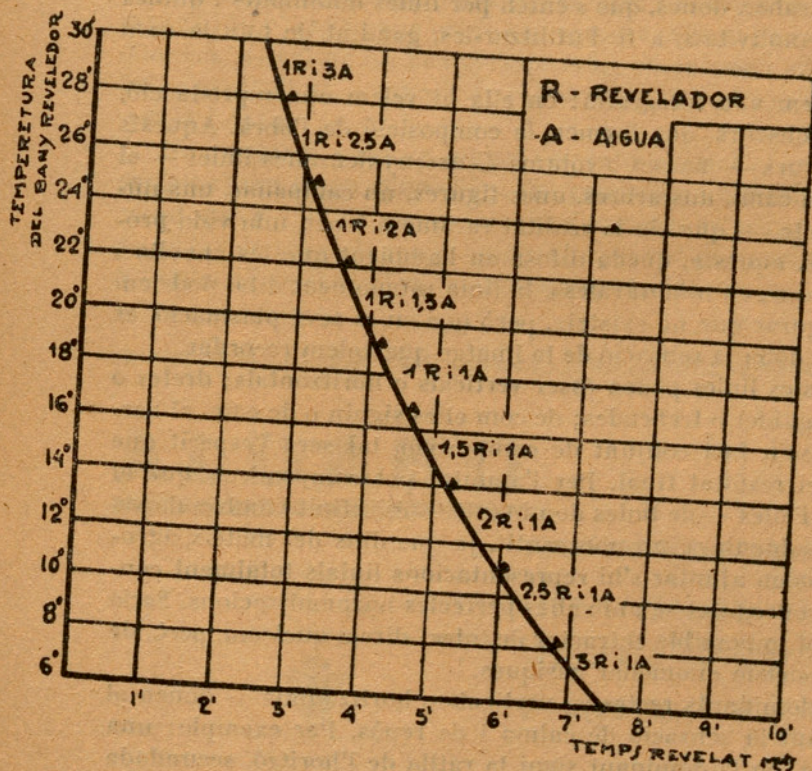
Aigua	500 c. c.
Metol	2 grs.
Hidroquinona	3 grs.
Sulfit sosa anhydre	22'5 grs.
Carbonat sosa anhydre	22'5 grs.
Bromur potàssic	2 grs.

ens dona el gràfic que inserim al final.

Tingui's present que quan el revelador treballa amb una concentració més forta de la normal, té una tendència a con-

trastar, però això es pot corregir donant un excés d'exposició. I al contrari quan el bany treballa més diluït del normal, té tendència a disminuir el contrast, essent convenient en aquest cas treballar el més just d'exposició.

Aquesta exposició de relació de temperatura del bany amb el temps de revelat i la seva concentració, no vol dir que dongui el mateix rendiment que treballant amb un bany de temperatura normal (15° a 20° C.) i amb exposició normal, però sí que resol satisfactòriament els inconvenients de les diferències de temperatures.

PETITES DISERTACIONS

El sentit expressiu de la línia

per Salvador Lluich

Un dels millors medis d'aconseguir bones obres fotogràfiques és que aquestes no estiguin mancades d'una ànima que les infongui vitalitat. Per a aconseguir-ho fàcilment, cal procurar que les línies dominants de la composició produeixin, de per si, en enquadrar l'assumpte, la sensació que l'autor cerca a l'executar l'obra. Cal saber, doncs, què s'entén per línies dominants i quines són llurs emotivitats, a fi d'utilitzar-les, gaudint de tota la seva influència.

Observem una fotografia: en ella hi veiem una reproducció, en clars i obscurs, que formen la composició de l'obra. Aquests clars i obscurs — masses o volums — assenyalen unes línies — el marge d'un camí, uns arbres, unes figures, un campanar, uns núvols, etc., etc. — que, en la realitat rarament tenen una vida pròpia perquè, aquesta, queda difosa en l'ambient que les envolta i també perquè, en la naturalesa, la línia pròpiament dita, podríem quasi assegurar que no existeix, però que en la seva plasmació, és el que ens dóna la sensació de la imatge que volem recordar.

Aquestes línies poden ésser verticals o horitzontals; dretes o corbes; seguides o trencades; de com elles siguin o de com, al barrejar-les, se'n faci conjunt de composició, tal serà l'esperit que animarà el resultat final. Per l'apuntat pot comprendre's que el conjunt d'elles — de línies dominants — és infinit i amb cada variació pot obtenir-se un nou sentit, ja que dins del mateix agrupament poden ajuntar-s'hi representacions linials totalment contràries, aconseguint-se amb elles perfectes harmonitzacions. Seria de tot punt impossible el tractar de totes; direm quelcom, però, de les que podríem anomenar bàsiques.

Unes dominants rectes — verticals o horitzontals — donen al seu conjunt la sensació de calma i de repòs. Per exemple: una mar plana, on la dominant sigui la ratlla de l'horitzó, secundada per un celatge de núvols destriats, invariablement, produeix a l'espectador la sensació de calma i placidesa. El mateix assumpte, però amb mar riçada i núvols bigarrats, ens produeix la sensació de moviment i agitació, resultat de la influència d'introduir-hi línies corbes — ones i núvols —, influència que anirà en augment, tant i més com s'augmenti llur preponderància en relació amb la

dominant primitiva: la ratlla de l'horitzó. Si portem el nostre exemple fins al final, i cerquem una mar avalotada, a l'extrem de fer desaparèixer tota línia recta, el conjunt de corbes trencades que formen les ones encrespades, la sensació d'agitació i moviment creix fins al punt d'arribar al desgolfament. Tanta és la influència de la línia en aquest sentit, que al llamp, símbol de la màxima rapidesa i destrucció, se'l representa per una línia sinuosa d'angles pronunciats, malgrat saber que en realitat no és pas aquesta la seva forma veritable.

De procediments per a aconseguir que les línies tinguin sentit expressiu no n'hi ha pas un de sol, ans al contrari, són molts i ben diversos, essent-ne un ben característic, cercar amb elles l'equilibri general de la composició, mitjançant la posició de les línies que la formin.

No entrarem, però, en aquesta nova modalitat que presentem, perquè el seu desenvolupament ens portaria a un terme més complicat que el que ens proposàvem en escriure aquestes ratlles, ço és, posar de relleu la importància d'expressió que poden tenir les línies en el conjunt d'una composició pictorial.

ALDABO

**Gran Stock de mà-
quines fotogràfiques
Plaques i Pel·licules**

Als socis d'aquesta entitat s'els farà
un descompte especial d'un 30 a 40 %
segons marca

**Menéndez Pelayo, 35
- - Telèfon 75346 - -
(Gràcia) Barcelona**

Noticiari

Moviment de socis. — Han entrat a formar part de la nostra Entitat, els següents senyors: M. Ballester, Vicenç Ebri i Lluís Suñé.

La nostra més coral benvinguda.

Han estat baixa, voluntàriament, els següents senyors: Amadeu Marín, Pere Cases, Isidre Abelló, Josep Forns, Francesc Rius, Enric Rius i Rafel Baró.

Penya del Bromoli. — Amb el fi de procedir a l'organització d'aquesta "Penya" dins la nostra Agrupació, es prega a tots els socis amants d'aquest art es serveixin passar per Secretaria per a inscriure's.

Exposició de la Catalunya Històrica 1935. — Organitzada pel "Día Gráfico" tingué lloc aquesta Exposició al Palau núm. 1 de Montjuïc, celebrada durant la primera quinzena d'abril. Nostra Agrupació concorregué amb una nodrida col·lecció fora de Concurs i molts dels nostres socis aportaren a més llur col·laboració particular dintre el Concurs. D'aquests darrers foren premiats els següents senyors: F. Ponti, R. Martín, F. Estrany, J. Sarriàs, E. Aznar, J. Muncunill i J. Beleta. Mereix paràgraf apart l'aportació d'En Josep Escayola, que omplia un stand amb les seves obres que palesaven totes elles la seva personalitat ben destacada.

Concurs del Foment Martinenc. — També durant la primera quinzena del proppassat abril es celebrà aquest Concurs, prenent-hi part molts dels nostres consocis. Assoliren premis els següents senyors: F. Ponti, E. Aznar, P. Grego, R. Godó, F. Fosch, J. Bar-só, V. Gonzàlvez, R. Martín, F. Estrany, J. Sarriàs, E. Valls. El conjunt de les obres exposades era força interessant i cridà fortament l'atenció.